

Anonymiserad version

Översättning

C-612/23 – 1

Mål C-612/23

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

6 oktober 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberlandesgericht Düsseldorf (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

21 september 2023

Klagande:

Verbraucherzentrale Berlin e. V.

Motpart:

Vodafone GmbH

[utelämnas]

meddelad den 21 september
2023

[utelämnas]

OBERLANDESGERICHT DÜSSELDORF

BESLUT

I målet

Verbraucherzentrale Berlin e. V., [utelämnas] Berlin,

sökande, tillika klagande och motpart

[utelämnas]

mot

SV

Vodafone GmbH, [utelämnas] Düsseldorf,

svarande, tillika klagande och motpart

[utelämnas]

har 20:e avdelningen för tvistemål vid Oberlandesgericht Düsseldorf [utelämnas]

beslutat:

I.

Förfarandet förklaras vilande.

II.

Oberlandesgericht Düsseldorf har hänskjutit följande fråga beträffande tolkningen av artikel 30.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster), i dess lydelse enligt artikel 1.21 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/136/EG, till Europeiska unionens domstol:

Ska begreppet inledande avtalsperiod tolkas på så sätt att det endast avser avtalsperioden för det ursprungliga avtalet, eller omfattar det även en förlängning av ett avtal som överenskommit genom nya viljeförklaringar, vilka avgetts och börjat fullgöras lång tid innan det första avtalet löper ut om föremålet för sistnämnda avtal är en ändring av de tjänster som näringsidkaren tillhandahåller kunden i förhållande till det första avtalet?

S k ä l :

- 1 Klaganden, Verbraucherzentrale Berlin e. V. (nedan kallad Verbraucherzentrale Berlin), en konsumentskyddsorganisation med rätt att väcka talan, har kritiserat motparten, Vodafone GmbH (nedan kallat Vodafone), en tillhandahållare av telekommunikationstjänster bland annat på området mobiltelefoni, med avseende på vissa beteenden i förhållande till befintliga kunder, vilket bland annat omfattar Vodafones beteende i förhållande till två specifika kunder, kund 1 och kund 2.
- 2 Kunderna hade ingått ett första avtal med en fast bindningstid med Vodafone. Några månader innan det första avtalet löpte ut år 2018 ville kunderna byta taxa (kund 1 ville byta från ”Vodafone Red 2016 S” till taxan ”Vodafone Red L”, medan kund 2 ville byta från en inte närmare angiven taxa till ”allnet-Flat Max”), i förening med köp av en ny smartphone – till ett nedsatt pris – och en högre månadskostnad. De vände sig därför till en av Vodafones filialer.
- 3 I det ”Tilläggsavtal till ett befintligt avtal om Vodafone-tjänster” [utelämnas], vilket hade samma avtalsnummer som det första avtalet och som upprättades av 2

Vodafone och undertecknades av kund 1, angavs visserligen följande i inledningen:

Du har valt att köpa en ny smartphone eller tablet till ett nedsatt pris innan bindningstiden har löpt ut och således valt att ingå ett nytt avtal. Den ... [första dagen efter utgången av bindningstiden för det första avtalet] börjar en ny bindningstid på 24 månader löpa för ditt avtal. ...

Under rubriken ”Taxa” angavs följande:

För avtalet gäller samma taxa som tidigare, nämligen:

Red L med Basic Phone...,

Detta är alltså den ”nya” taxan med de ”nya” priserna. Det framgår av en ytterligare bestämmelse i avtalet att extra datavolym, vilket endast finns som tillval för ”Red L”, hade lagts till och skulle aktiveras redan samma dag som avtalet undertecknades. Kund 1 erhöll en ny smartphone direkt och Vodafone började fakturera den nya taxan omedelbart. Därefter kom Vodafone till uppfattningen att avtalsperioden för tilläggsavtalet på 24 månader inte började löpa redan vid tidpunkten då detta avtal undertecknades, utan först efter utgången av det första avtalet flera månader senare.

- 4 I den så kallade ”förlängningen av avtalet” som ingicks med kund 2 [utelämnas] angavs följande:

Datum då avtalet träder i kraft:

den 13 augusti 2018

Avtalstid: 26 månad(er)...

Den 13 augusti 2018 är det datum då kund 2 besökte filialen. Den nya smartphonen lämnades ut direkt och Vodafone fakturerade taxan ”allnet-Flat Max” från och med denna dag. Kund 2 invände att avtalstiden är längre än 24 månader. Vodafone invände i sin tur att den återstående löptiden på det första avtalet ska läggas till den kortaste avtalsperioden på 24 månader.

- 5 Verbraucherzentrale Berlin har [i första hand] gjort gällande att tillvägagångssättet som redogjorts för ovan innebär att kunden blir bunden för en längre tidsperiod än 24 månader i strid med 43b § första meningen Telekommunikationsgesetz (TKG) (telekommunikationslagen) i dess dåvarande lydelse, och i andra hand i strid med 309 § punkt 9 a i Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) (civillagen) [enligt vilken allmänna avtalsvillkor som binder den andra avtalsparten för en avtalstid som överstiger två år till vissa avtal är ogiltiga] i dess dåvarande lydelse. Verbraucherzentrale Berlin har därför yrkat att

Vodafone ska förpliktas

I.

att [utelämnas] i framtiden upphöra med att inom ramen för sin näringsverksamhet i telekommunikationsavtal som ingås med konsumenter

1.

vid ändring av ett avtal ingå överenskommelser, enligt vilka det nya telekommunikationsavtalet har en bindningstid på 24 månader, vilken börjar löpa först efter att bindningstiden för det föregående telekommunikationsavtalet har löpt ut, [utelämnas] [här och nedan har hänvisningar till bilagor med dokumentation i de båda konkreta fallen strukits] när aktiveringen av det nya telekommunikationsavtalet ska ske redan innan utgången av det föregående telekommunikationsavtalets avtalstid, om det [utelämnas] leder till att kunden binds till ett avtal för en längre tidsperiod än 24 månader.

i andra hand

vid ändring av ett avtal ingå överenskommelser, enligt vilka det nya telekommunikationsavtalet har en avtalstid som binder den andra avtalsparten i två år och där denna period börjar löpa först efter att bindningstiden för det föregående telekommunikationsavtalet har löpt ut, [utelämnas] när aktiveringen ska ske redan innan utgången av det föregående telekommunikationsavtalets avtalstid, om det [utelämnas] leder till att kunden binds till ett avtal för en längre tidsperiod än 24 månader, under förutsättning att detta inte avtalats genom en individuell överenskommelse.

och/eller

2.

i fakturor och/eller bekräftelser av avtalsändringar av telekommunikationsavtal ange ett datum då bindningstiden löper ut i månader, om detta medför att konsumenten binds till ett avtal för en tidsperiod som överskrider 24 månader, [utelämnas]

i andra hand

i fakturor och/eller bekräftelser av avtalsändringar av telekommunikationsavtal ange ett datum då bindningstiden löper ut och/eller ange bindningstidens varaktighet i månader, om detta medför att konsumenten binds till ett avtal med en avtalstid som är längre än två år, under förutsättning att detta inte avtalats genom en individuell överenskommelse, [utelämnas]

och/eller

3.

vid avtalsändringar som sker innan bindningstiden för det föregående telekommunikationsavtalet löpt ut åberopa att den återstående löptiden på det

4

första avtalet ska adderas till bindningstiden på 24 månader som börjar löpa för det nya telekommunikationsavtalet [utelämnas].

[utelämnas]

- 6 Vodafone har yrkat att talan ska ogillas. Bolaget har gjort gällande att det enbart är fråga om en avtalsförlängning som gjorts i samförstånd och att varken 43b § första meningen TKG i dess dåvarande lydelse eller 309 § punkt 9 a BGB är tillämplig på den. En motsvarande prövning som föreskrivs för allmänna avtalsvillkor kan inte ske, eftersom det är fråga om individuella överenskommelser.
- 7 Genom den överklagade domen som meddelades av Landgericht förpliktades Vodafone i enlighet med yrkandena som framförts i andra hand i punkterna I.1 och I.2 [utelämnas]. Landgericht angav följande skäl: De kritiserade beteendena utgör visserligen inte överträdelser av de angivna bestämmelserna, då förbuden i dessa endast avser avtalstiden för det första avtalet som ingås, men däremot inte avtalstiden för efterföljande avtal, vilket det – trots ändringarna i avtalets innehåll – är fråga om här. Överenskommelserna ska dock anses som allmänna avtalsvillkor som strider mot 307 § BGB [enligt vilken allmänna avtalsvillkor som oskäligt missgynnar avtalsparten på ett sätt som strider mot tro och heder är ogiltiga]. Vid prövningen av om villkoren är rättsstridiga ska 309 § punkt 9 a BGB beaktas.
- 8 Båda parterna har överklagat denna dom i den del som den går dem emot [utelämnas].
- 9 Den hänskjutande domstolen biföll klagandens huvudöverklagande och ogillade motpartens anslutningsöverklagande. Den hänskjutande domstolens utgångspunkt var att motpartens ifrågasatta beteende åsidosatte ovannämnda principer, i synnerhet tolkade mot tillämpliga direktiv. Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) upphävde den domen med hänvisning till att det, mot bakgrund av de handlingar som hade getts in, inte var möjligt att anse att det utbyte av prestationer som hade ändrats genom ”tilläggsavtalen” borde ha inletts den dag då filialen besöktes. I stället förhöll det sig så, att det av lydelsen av det avtal som hade ingåtts med en av vittnena (kund nr 1) framgick att utbytet av prestationer skulle inledas först efter det att det ursprungliga kontraktet hade löpt ut. Beträffande det andra vittnet (kund nr 2) var [den angivna handlingen] inte själva kontraktet utan den kontraktsbekräftelse som hade upprättats av motparten. Målet återförvisades därför till överinstanser för ytterligare utredning av omständigheterna.
- 10 Den hänskjutande domstolen utredde dessa omständigheter.
- 11 [utelämnas] [Överväganden som rör frågan vid vilken tidpunkt fullgörandet av de ändrade prestationerna ska påbörjas i enlighet med de aktuella överenskommelserna. Den hänskjutande domstolen anser – i synnerhet på grundval av den faktiska fullgörelsen av avtalen – att ”tilläggsavtalet” och

”avtalsförlängningen” som ingåtts mellan Vodafone och kunderna, i enlighet med den gemensamma partsviljan, skulle träda i kraft redan samma dag som kunderna besökte Vodafones filialer och att fullgörelsen av dem skulle påbörjas denna dag.]

- 12 Tolkningsfrågan ställs mot denna bakgrund. Yrkandena i första hand ska bifallas om de kritiserade beteendena strider mot 43b § första meningen TKG i dess dåvarande lydelse. Denna bestämmelse hade följande lydelse:

Den inledande avtalsperioden för ett avtal mellan en konsument och en tillhandahållare av allmänt tillgängliga telekommunikationstjänster får inte överskrida 24 månader.

Denna bestämmelse genomför artikel 30.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster) i dess lydelse enligt artikel 1.21 i direktiv 2009/136/EG, vilken föreskriver följande:

Medlemsstaterna ska se till att avtal som ingås mellan konsumenterna och de företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationstjänster inte föreskriver en inledande avtalsperiod som överstiger 24 månader. [...]

Skäl 47 i direktiv 2009/136/EG föreskriver följande i detta hänseende:

För att utnyttja den konkurrenskraftiga miljön, bör konsumenterna kunna göra välinformerade val och byta leverantör när de vill. Det är mycket viktigt att säkerställa att konsumenterna kan göra detta utan att hindras av juridiska, tekniska eller praktiska hinder, inklusive avtalsvillkor, förfaranden, avgifter etc. Detta undantar dock inte möjligheten att införa rimliga minimiperioder för avtal i konsumentkontrakt. [...]

Härav följer att 43b § första meningen TKG ska tolkas i överensstämmelse med direktivet.

- 13 Inledningsvis bör det påpekas att frågan från vilken tidpunkt tidsperioden på 24 månader börjar löpa – alltså om den börjar löpa redan vid tidpunkten då avtalet ingås eller först vid tidpunkten som överenskommit för att påbörja tillhandahållandet av tjänsterna – inte är relevant i det aktuella målet. Om den förstnämnda uppfattningen godtas skulle det visserligen innebära att Vodafones beteende i alla händelser kan kritiseras, eftersom det är tydligt att perioden mellan tidpunkten då avtalet ingås och det överenskomna datumet för avtalstidens slut under alla omständigheter är längre än 24 månader. En sådan överträdelse har emellertid inte gjorts gällande i ansökan.
- 14 Vidare är inte artikel 105.1 i direktiv (EU) 2018/1972 – vilken ersatt artikel 30.5 i direktiv 2002/22/EG – eller 56 § i TKG i dess nya lydelse som trädde i kraft den 1 december 2021, vilken införlivar den förstnämnda bestämmelsen med nationell rätt, direkt tillämpliga i förevarande mål. Enligt tysk lag kan en talan om

förbudsföreläggande avseende vissa kritiserade beteenden endast bifallas om de aktuella beteendena var rättsstridiga redan vid den berörda tidpunkten. Det nuvarande rättsläget kan på sin höjd få en indirekt betydelse om det mot bakgrund av de ändringar som införts är möjligt att dra slutsatser som även gäller det tidigare rättsläget.

- 15 Vad som avses med begreppet inledande avtalsperiod är omtvistat i Tyskland.
- 16 Enligt ett synsätt är det endast det ”första avtalet” som avses. Begränsningen på 24 månader gäller således endast för det allra första avtalet. Om avtalet fortsätter löpa gäller således inte denna begränsning. Detta gäller såväl i en situation där avtalet – i enlighet med vad som avtalats från början – fortsätter löpa till följd av att det inte sagts upp (i detta sammanhang föreskrivs dock begränsningar i bilaga [1] h i direktiv 93/13/EG och 309 § punkt 9 b BGB, vilken genomför förstnämnda bestämmelse, och numera även i artikel 105.3 i direktiv (EU) 2018/1972 och 56 § stycke 3 TKG i dess nya lydelse, vilken genomför förstnämnda bestämmelse) som i en situation där förlängningen av avtalsperioden grundas på nya ömsesidiga viljeförklaringar från parterna. Enligt detta resonemang ska det gälla även om förlängningen av avtalet medför ändringar av avtalsvillkoren som rör de tjänster och den ersättning som tillhandahålls.
- 17 Enligt den andra uppfattningen [utelämnas], vilken den hänskjutande domstolen [utelämnas] instämmer med, avser begreppet inledande avtalsperiod varje överenskommelse om bindningstid som ingås genom nya viljeförklaringar. Det framgår av skäl 47 (se ovan punkt 12) att det även finns konkurrensrelaterade skäl som talar för att konsumenten under alla omständigheter ska ha möjligheten att säga upp avtalet efter en rimlig minimiperiod (som enligt direktivet uppgår till högst 24 månader). Grunden som anges i skäl 47 gäller oberoende av huruvida det är fråga om ett första avtal eller en förlängning av ett befintligt avtal. Om det synsätt som redogjorts för i punkt 16 ovan godtas skulle det inte finnas några tydliga regler för [hur lång avtalsperiod som får överenskommas] vid förlängningar av avtal som ingås genom nya viljeförklaringar. Det skulle gälla både för den i målet aktuella tidpunkten och i nuläget om man godtar Vodafones ståndpunkt att den omständigheten att ordet ”inledande” numera strukits i artikel 105.1 första meningen i direktiv (EU) 2018/1972 i jämförelse med den tidigare bestämmelse är ett rent redaktionellt fel som saknar materiell betydelse. Det ska tilläggas att det synsätt som avses i punkt 16 ovan innebär att betydelsen av avtalsändringarna bedöms utifrån huruvida det enligt nationell rätt endast är fråga om en förlängning av avtalet (även om den innebär ändringar i avtalets innehåll) eller en ”novation” (ingående av ett nytt avtal i samband med att det tidigare avtalet fullständigt upphör att gälla), vilket innebär att tolkningen av direktivet vore beroende av nationella begrepp. Den hänskjutande domstolen anser att begreppet inledande avtalsperiod ska tolkas motsatsvis i förhållande till en automatisk förlängning av avtalsperioden, vilken tidigare omnämndes i bilaga [1] h i direktiv 93/13/EEG och numera även i artikel 105.3 i direktiv (EU) 2018/1972. Denna tolkning upprättar en tydlig avgränsning av regleringsområdena, både utifrån unionsrätten och utifrån nationell rätt [utelämnas]. Den hänskjutande

domstolen anser att strykningen av ordet ”inledande” i artikel 105.1 första meningen i direktiv (EU) 2018/1972 i förhållande till den tidigare bestämmelsen förklaras av den omständigheten att automatisk förlängning av avtal numera regleras i de direkt efterföljande punkterna.

- 18 Vodafone anser att en konsument har ett mindre skyddsbehov vid en förlängning av ett avtal, eftersom vederbörande redan känner till företagets affärspraxis och att företaget är tillförlitligt. Detta argument är redan från början irrelevant, då det i förevarande mål endast är fråga om en förestående förlängning av ett avtal i samband med att de avtalsenliga skyldigheterna ändras, även bortsett från att detta övervägande inte kan motivera en bindningstid som är längre än 24 månader med hänsyn till skäl 47 (se ovan punkt 12).

[utelämnas]

ARBETS-DOKUMENT